Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

20. srpnja 2017.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Uredba (EZ) br. 44/2001 – Članak 9. stavak 1. – Članak 11. stavak 2. – Sudska nadležnost u stvarima koje se odnose na osiguranje – Izravna tužba oštećene stranke protiv osiguravatelja – Tužba oštećenikova poslodavca, javnopravnog tijela, zakonskog cesionara na kojeg prelaze prava njegova zaposlenika u odnosu na osiguravatelja predmetnog vozila – Subrogacija"

U predmetu C-340/16,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Oberster Gerichtshof (Vrhovni Sud, Austrija), odlukom od 25. svibnja 2016., koju je Sud zaprimio 16. lipnja 2016., u postupku

Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG

protiv

Mutuelles du Mans assurances - MMA IARD SA,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: L. Bay Larsen, predsjednik vijeća, M. Vilaras, J. Malenovský, M. Safjan (izvjestitelj) i D. Šváby, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Bobek,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG, H. H. Toriser, *Rechtsanwalt*,

— za Mutuelles du Mans assurances – MMA IARD SA, M. Angerer, *Rechtsanwalt*,

— za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju F. Di Mattea, *avvocato dello Stato*,

— za Europsku komisiju, M. Heller i M. Wilderspin, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 18. svibnja 2017.,

* Jezik postupka: njemački

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 9. stavka 1.b Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.), u vezi s člankom 11. stavkom 2. te uredbe.

2 Zahtjev je podnesen u okviru spora između Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschafta – KABEG (u daljnjem tekstu: KABEG), javnopravnog tijela sa sjedištem u Klagenfurtu am Wörthersee (Austrija) koje upravlja ustanovama za njegu, i Mutuelles du Mans assurancesa – MMA IARD SA (u daljnjem tekstu: MMA IARD), društva za osiguranje sa sjedištem u Francuskoj, povodom zahtjeva za naknadu štete koji je podnio KABEG na temelju nastavka isplaćivanja plaće jednog od njegovih zaposlenika tijekom razdoblja privremene radne nesposobnosti nakon prometne nezgode do koje je došlo u Italiji, čiji su sudionici bili taj zaposlenik i motorno vozilo pokriveno osiguranjem od građanskopravne odgovornosti ugovorenim s društvom MMA IARD.

Pravni okvir

Pravo Unije

Uredba br. 44/2001

3 Uvodne izjave 11. do 13. Uredbe br. 44/2001 glase:

„11. Propisi o nadležnosti moraju biti izuzetno predvidljivi i utemeljeni na načelu da se nadležnost uglavnom utvrđuje prema domicilu tuženika, pri čemu takva nadležnost mora uvijek postojati, osim u nekim točno određenim slučajevima, u kojima je zbog predmeta spora ili autonomije stranaka opravdana neka druga poveznica. Domicil pravne osobe mora biti autonomno utvrđen kako bi zajednička pravila bila transparentnija i kako bi se izbjegli sukobi nadležnosti.

12. Osim domicila tuženika, trebale bi postojati alternativne osnove za utvrđivanje nadležnosti, utemeljene na bliskoj vezi između suda i postupka ili radi olakšavanja ispravnog suđenja.

13. Kad je riječ o osiguranju, potrošačkim ugovorima i zapošljavanju, slabija stranka u sporu trebala bi biti zaštićena propisima o nadležnosti tako da oni više pogoduju zadovoljavanju njezinih interesa nego što to omogućuju opći propisi.”

4 Pravila o nadležnosti propisana Uredbom br. 44/2001 nalaze se u njezinu poglavlju II. koje se sastoji od članaka 2. do 31.

5 Članak 2. stavak 1. Uredbe br. 44/2001, koji se nalazio u odjeljku 1. poglavlja II., naslovljenom „Opće odredbe”, glasio je kako slijedi:

„Uz poštovanje odredaba ove Uredbe, osobama s domicilom u nekoj državi članici sudi se pred sudovima te države članice, bez obzira na njihovo državljanstvo.”

6 Članak 3. stavak 1. te uredbe, koji se nalazi u navedenom odjeljku 1., propisuje:

„Protiv osoba s domicilom u državi članici može se podnijeti tužba pred sudovima druge države članice samo na temelju pravila iz odjeljaka 2. do 7. ovog poglavlja.”

7 Odjeljak 3. poglavlja 2. iste uredbe bio je naslovljen „Nadležnost u stvarima koji se odnose na osiguranje”. Njime su obuhvaćeni članci 8. do 14. Uredbe br. 44/2001.

8 U skladu s člankom 8. te uredbe:

„U stvarima koje se odnose na osiguranje, nadležnost se utvrđuje ovim odjeljkom, ničime ne dovodeći u pitanje odredbe članka 4. i članka 5. točke 5.”

9 Članak 9. stavak 1. navedene uredbe propisivao je:

„Osiguravatelj s domicilom u državi članici može biti tužen:

(a) pred sudovima države članice u kojoj ima domicil; ili

(b) u drugoj državi članici, u slučaju postupka koji pokreće nositelj prava na osiguranje, osiguranik ili korisnik, pred sudovima u mjestu u kojemu podnositelj tužbe ima domicil […]

[…]”

10 Članak 10. iste uredbe glasi kako slijedi:

„Osim toga, s obzirom na osiguranje od odgovornosti ili osiguranje nekretnina, osiguravatelj može biti tužen pred sudovima u mjestu štetnog događaja. Isto se primjenjuje ako su pokretnine i nekretnine pokrivene istom policom osiguranja i ako su i jedne i druge istodobno oštećene zbog istog događaja.”

11 Članak 11. stavak 2. Uredbe br. 44/2001 glasi:

„Članci 8., 9. i 10. primjenjuju se na postupke koje oštećena stranka pokreće izravno protiv osiguravatelja, ako su takve izravne tužbe dopuštene.”

12 Uredba br. 44/2001 stavljena je izvan snage člankom 80. Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2012., L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289.). Ipak, na temelju članka 81. drugog stavka potonje uredbe, ona se primjenjuje tek od 10. siječnja 2015.

Direktiva 2009/103/EZ

13 Članak 3. Direktive 2009/103/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti (SL 2009., L 263, str. 11.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 7., str. 114.), naslovljen „Obvezno osiguranje vozila”, određuje:

„Podložno članku 5., svaka država članica poduzima sve odgovarajuće mjere kako bi osigurala da je građanskopravna odgovornost u pogledu upotrebe vozila koja se uobičajeno nalaze na njezinu području pokrivena osiguranjem.

Na temelju mjera iz prvog stavka određuje se opseg pokrivene odgovornosti i uvjeti pokrića.

Svaka država članica poduzima sve odgovarajuće mjere kako bi osigurala da ugovor o osiguranju također pokriva:

(a) u skladu sa zakonodavstvom koje je na snazi u drugim državama članicama, svaku štetu ili ozljedu prouzročenu na području tih država;

(b) svaku štetu ili ozljedu koju pretrpe državljani država članica na putu koji izravno povezuje dva područja na kojima je na snazi Ugovor ako ne postoji nacionalni ured za osiguranje odgovoran za područje koje se prelazi; u tom se slučaju šteta ili ozljeda pokrivaju u skladu s nacionalnim pravom o obveznom osiguranju koje je na snazi u državi članici na čijem se području vozilo uobičajeno nalazi.

Osiguranje iz prvog stavka obvezno pokriva i oštećenje stvari i tjelesne ozljede."

14 Na temelju članka 18. te direktive, naslovljenim „Pravo reproduciranja":

„Države članice osiguravaju da svaka osoba oštećena kao posljedica nezgode koju je prouzročilo vozilo pokriveno osiguranjem iz članka 3. ima pravo izravnog postupanja protiv društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za nezgodu."

Glavni postupak i prethodna pitanja

15 U prometnoj nezgodi do koje je došlo u Italiji 26. ožujka 2011. sudjelovali su, kao biciklist, zaposlenik društva KABEG s domicilom u Austriji, i motorno vozilo osigurano od građanskopravne odgovornosti pri društvu MMA IARD. Taj zaposlenik pretrpio je različite ozljede kao posljedicu te nezgode.

16 Društvo KABEG pokrenulo je postupak pred Landesgericthom Klagenfurt (Zemaljski sud u Klagenfurtu, Austrija) zahtijevajući da se društvu MMA IARD naloži naknada štete u iznosu od 15 505,64 eura uvećanog za kamate i troškove. Društvo KABEG navelo je da je nastavilo isplaćivati plaću svojem zaposleniku, koji je u cestovnoj prometnoj nezgodi bio oštećena stranka, tijekom bolovanja koje je uslijedilo nakon te nezgode. Zbog toga su na KABEG subrogacijom prešla financijska prava tog zaposlenika u visini tog iznosa.

17 Društvo KABEG smatra da se teritorijalna nadležnost Landesgerictha Klagenfurt (Zemaljski sud u Klagenfurtu) temelji na članku 9. stavku 1.b Uredbe br. 44/2001, u vezi s člankom 11. stavkom 2. te uredbe. Nadalje, ono navodi da je postupak odlučivanja o tužbi koju je paralelno podnio njegov zaposlenik u tijeku pred istim sudom, koji se već proglasio nadležnim.

18 Društvo MMA IARD istaknulo je prigovor nenadležnosti navodeći da odjeljak 3. poglavlja 2. navedene uredbe utvrđuje vlastiti sustav rješavanja sukoba nadležnosti u stvarima koje se odnose na osiguranje. U skladu s uvodnom izjavom 13. iste uredbe, cilj posebnih pravila o nadležnosti predviđenih tim odjeljkom je zaštititi slabiju stranku. Društvo KABEG, u svojstvu poslodavca, ne može se pozivati na takvu zaštitu.

19 Landesgericht Klagenfurt (Zemaljski sud u Klagenfurtu) odbio je taj prigovor zbog toga što se KABEG, na kojeg su tek subrogacijom prešla prava njegova zaposlenika, može pozivati na članak 9. stavak 1.b Uredbe br. 44/2001, u vezi s člankom 11. stavkom 2. te uredbe jer je takva pravna osoba, bez obzira na svoju veličinu, slabija stranka u sporu protiv društva za osiguranje.

20 Društvo MMA IARD podnijelo je žalbu protiv te odluke pred Oberlandesgerichtom Graz (Visoki zemaljski sud u Grazu, Austrija) koji je, prihvaćajući argument o postojanju zapreke vođenju postupka, izmijenio tu odluku i odbio tužbu. Taj je sud među ostalim naveo da upućivanje u članku 11. stavku 2. navedene uredbe na članak 9. stavak 1.b iste uredbe dodjeljuje oštećenoj stranci, fizičkoj ili pravnoj

osobi, pravo na podnošenje tužbe protiv osiguravatelja pred nadležnim sudom države članice njegova domicila ili poslovnog nastana. Nadalje, pojam „oštećene stranke” obuhvaća i one osobe koje su izravno i neizravno oštećene.

21 Ipak, prema navedenom sudu, svaka oštećena stranka nema takvo pravo. U tom smislu, kako bi se utvrdilo može li se oštećena stranka pozivati na to pravo, valja utvrditi je li ona „ekonomski slabija i pravno neiskusnija” u odnosu na osiguravatelja od građanskopravne odgovornosti. Tomu nije tako u slučaju javnopravnog tijela koje je upravitelj pet bolnica, poput društva KABEG.

22 Društvo KABEG pokrenulo je revizijski postupak pred Oberster Gerichtshofom (Vrhovni sud, Austrija), pozivajući se na članak 9. stavak 1.b Uredbe br. 44/2001, u vezi s člankom 11. stavkom 2. te uredbe.

23 S jedne strane, stajalište tog suda jest da se postavlja pitanje može li se, u slučaju u kojem se utvrdi da podnositelj zahtjeva nema potrebu za zaštitom, njegova tužba okvalificirati kao tužba „u stvarima koje se odnose na osiguranje” u smislu članka 8. navedene uredbe.

24 S druge strane, sud koji je uputio zahtjev pita se o kriterijima na temelju kojih je moguće utvrditi inferioran položaj zakonskog cesionara na kojeg prelaze prava oštećene stranke u odnosu na osiguravatelja od profesionalne građanskopravne odgovornosti.

25 U tim uvjetima Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud) odlučio je prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Radi li se kod tužbe nacionalnog poslodavca radi naknade štete koju je potonji neizravno pretrpio, zbog nastavljanja daljnjeg plaćanja naknade radniku koji boravi na nacionalnom državnom području o ‚stvari koja se odnosi na osiguranje’ u smislu članka 8. Uredbe br. 44/2001, ako
   (a) je radnik ozlijeđen u prometnoj nesreći u jednoj državi članici (Italija),
   (b) je tužba podnesena protiv osiguravatelja nastanjenog u jednoj drugoj državi članici (Francuskoj) kod kojeg je osigurano vozilo štetnika od građanske odgovornosti
   (c) je poslodavac javnopravno tijelo koje ima vlastitu pravnu osobnost?

2. Ako je odgovor na prvo pitanje potvrdan:

Treba li članak 9. stavak 1.b Uredbe br. 44/2001, u vezi s člankom 11. stavkom 2. navedene uredbe tumačiti na način da poslodavac koji nastavlja plaćati naknadu može u svojstvu ‚oštećene stranke’ protiv osiguravatelja obvezne odgovornosti za vozilo štetnika podnijeti tužbu pred sudom mjesta u kojem poslodavac ima sjedište, u slučaju da je takva izravna tužba dopuštena?”

O prethodnim pitanjima

26 Svojim pitanjima, koja valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev pita, u biti, treba li članak 9. stavak 1.b Uredbe br. 44/2001, u vezi s člankom 11. stavkom 2. te uredbe, tumačiti na način da poslodavac s poslovnim nastanom u prvoj državi članici, koji je nastavio isplaćivati plaću svojem zaposleniku odsutnom nakon prometne nezgode i na kojeg su prešla prava tog zaposlenika u odnosu na društvo za osiguranje od građanske odgovornosti u pogledu vozila koje je sudjelovalo u toj nezgodi, a koje ima poslovni nastan u drugoj državi članici, može, u svojstvu „oštećene stranke” u smislu potonje odredbe, podnijeti tužbu protiv tog društva za osiguranje pred sudovima prve države članice, kad je moguća izravna tužba.

27 U tom pogledu, valja podsjetiti da odjeljak 3. poglavlja 2. navedene uredbe uspostavlja autonomni sustav raspodjele sudskih nadležnosti u stvarima koje se odnose na osiguranje (presuda od 12. svibnja 2005., Société financière et industrielle du Peloux, C-112/03, EU:C:2005:280, t. 29.).

28 Poput stvari koje se odnose na radnike i potrošače te kao što proizlazi iz uvodne izjave 13. Uredbe br. 44/2001, tužbi u stvarima koje se odnose na osiguranje svojstvena je određena neravnoteža između stranaka (vidjeti u tom smislu presudu od 26. svibnja 2005., GIE Réunion européenne i dr., C-77/04, EU:C:2005:327, t. 22.), koju se nastoji ispraviti odredbama navedenog odjeljka tako da se slabijoj stranci dodijeli pravo pozivanja na pravila o nadležnosti povoljnija za njezine interese od općih pravila (vidjeti u tom smislu presudu od 17. rujna 2009., Vorarlberger Gebietskrankenkasse, C-347/08, EU:C:2009:561, t. 40.).

29 Pitanja suda koji je uputio zahtjev kad je riječ o kvalifikaciji poslodavca, zakonskog cesionara na kojeg prelaze prava oštećene stranke, „slabijom strankom" nastala su kao posljedica utvrđenja Suda da tijelo socijalne sigurnosti, koje je zakonski cesionar na kojeg prelaze prava osobe izravno oštećene u prometnoj nezgodi, ne može biti tako okvalificirano, dok pravni sljednik osobe koja je izravno oštećena poput nasljednika to može biti (vidjeti u tom smislu presudu od 17. rujna 2009., Vorarlberger Gebietskrankenkasse, C-347/08, EU:C:2009:561, t. 42. i 44.).

30 U tom pogledu sud koji je uputio zahtjev iznosi da, u okolnostima poput onih u glavnom postupku, mogućnost da poslodavac, na kojeg su prešla prava njegova zaposlenika, podnese tužbu protiv osiguravatelja od građanskopravne odgovornosti štetnika pred sudovima države članice u kojoj poslodavac ima poslovni nastan, jamči usklađenost pravila o nadležnosti i, stoga, njihovu predvidljivost kao i dobro sudovanje.

31 Stoga u predmetnom slučaju valja razmotriti pitanje je li poslodavac na kojeg su prešla prava osobe koja je izravno oštećena obuhvaćen pojmom „oštećene stranke" u smislu članka 11. stavka 2. Uredbe br. 44/2001.

32 Kao što je nezavisni odvjetnik naveo u točki 47. svojeg mišljenja, u okviru Uredbe br. 44/2001 pojam „slabija stranka" puno je širi u stvarima koje se odnose na osiguranje nego u području potrošačkih ugovora ili u području pojedinačnih ugovora o radu.

33 Također valja podsjetiti da je Sud presudio da je cilj upućivanja iz članka 11. stavka 2. Uredbe br. 44/2001 dodati na popis podnositeljâ zahtjeva, sadržan u članku 9. stavku 1.b te uredbe, osobe koje su pretrpjele štetu a da krug tih osoba ne bude ograničen na one koje su je pretrpjele izravno (presude od 13. prosinca 2007., FBTO, Schadeverzekeringen, C-463/06, EU:C:2007:792, t. 26., i od 17. rujna 2009., Vorarlberger Gebietskrankenkasse, C-347/08, EU:C:2009:561, t. 27.).

34 Nadalje, kao što je to naveo sud u svojoj odluci kojom je uputio prethodno pitanje, ocjena, u svakom slučaju zasebno, pitanja može li se poslodavca koji je nastavio isplaćivati plaću smatrati „slabijom strankom" kako bi bio obuhvaćen pojmom „oštećene stranke", u smislu članka 11. stavka 2. Uredbe br. 44/2001, dovela bi do opasnosti od pravne nesigurnosti te bi bila protivna cilju navedene uredbe, navedenom u njezinoj uvodnoj izjavi br. 11., prema kojoj pravila o nadležnosti moraju biti izuzetno predvidljiva.

35 Posljedično tomu, valja utvrditi da na temelju članka 11. stavka 2. Uredbe br. 44/2001, poslodavci na koje su prešla prava njihovih zaposlenika na naknadu štete mogu se, kao osobe koje su pretrpjele štetu i bez obzira na svoju veličinu i pravni oblik, pozivati na posebna pravila o nadležnosti iz članaka 8. do 10. te uredbe.

36 Stoga se poslodavca, koji je preuzeo prava svojeg zaposlenika jer mu je isplaćivao plaću tijekom razdoblja njegove radne nesposobnosti, i koji samo u tom svojstvu podnosi tužbu za naknadu štete koju je zaposlenik pretrpio, može smatrati slabijim od osiguravatelja protiv kojeg podnosi tužbu i, stoga, osobom kojoj valja omogućiti podnošenje te tužbe pred sudovima države članice u kojoj ima poslovni nastan.

37 Iz toga slijedi da poslodavac na kojeg su prešla prava zaposlenika – oštećene stranke u prometnoj nezgodi – kojemu je nastavio isplaćivati plaću, može, u svojstvu „oštećene stranke”, podnijeti tužbu protiv osiguravatelja vozila koje je sudjelovalo u toj nezgodi, pred sudovima države članice u kojoj ima poslovni nastan, kad je izravna tužba moguća.

38 U tom pogledu, valja navesti da je na temelju članka 18. Direktive 2009/103, na državama članicama da osiguraju da svaka osoba oštećena kao posljedica nezgode koju je prouzročilo vozilo pokriveno osiguranjem od građanskopravne odgovornosti ima pravo izravnog postupanja protiv društva za osiguranje koje pokriva građanskopravnu odgovornost osobe odgovorne za nezgodu.

39 Iz svih prethodnih razmatranja proizlazi da članak 9. stavak 1.b Uredbe br. 44/2001, u vezi s člankom 11. stavkom 2. te uredbe, treba tumačiti na način da poslodavac s poslovnim nastanom u državi članici, koji je nastavio isplaćivati plaću svojem zaposleniku odsutnom nakon prometne nezgode i na kojeg su prešla njegova prava u odnosu na društvo za osiguranje od građanskopravne odgovornosti u odnosu na vozilo koje je sudjelovalo u toj nezgodi, koje ima poslovni nastan u drugoj državi članici, može u svojstvu „oštećene stranke” te u smislu te potonje odredbe, podnijeti tužbu protiv tog društva za osiguranje pred sudovima prve države članice, kad je izravna tužba moguća.

Troškovi

40 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

Članak 9. stavak 1.b Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, u vezi s člankom 11. stavkom 2. te uredbe, treba tumačiti na način da poslodavac s poslovnim nastanom u državi članici koji je nastavio isplaćivati plaću svojem zaposleniku odsutnom nakon prometne nezgode i na kojeg su prešla njegova prava u odnosu na društvo za osiguranje od građanskopravne odgovornosti u odnosu na vozilo koje je sudjelovalo u toj nezgodi, koje ima poslovni nastan u drugoj državi članici, može u svojstvu „oštećene stranke”, u smislu te potonje odredbe, podnijeti tužbu protiv tog društva za osiguranje pred sudovima prve države članice, kad je izravna tužba moguća.

Potpisi